

Warszawa, 23. 8. 2023

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

IV.7000.157.2023.KP

Trybunał Konstytucyjny

Warszawa

sygn. akt SK 61/23

Pismo procesowe Rzecznika Praw Obywatelskich

Pismem z 4 lipca 2023 r. Rzecznik Praw Obywatelskich, działając na podstawie art. 63 ust. 2 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393) oraz art. 16 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2023 r. poz. 1058), przystąpił do postępowania w sprawie skargi konstytucyjnej A H (sygn. akt SK 61/23).

Rzecznik zajął stanowisko, że § 1 ust. 1, 2, 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 marca 2018 r. w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej (Dz. U. poz. 536) w zakresie, w jakim ustalają stawki za działanie kuratora reprezentującego dziecko w postępowaniu karnym, w przypadku, gdy kuratorem jest adwokat - w kwocie nieprzekraczającej 40% stawek minimalnych za czynności adwokackie określonych w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 16 ust. 3 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2017 r. poz. 2368 i 2400), a w przypadku gdy kuratorem jest radca prawny - w kwocie nieprzekraczającej 40% stawek minimalnych za czynności radców prawnych określonych w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 22⁵ ust. 3

ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1870 i 2400 oraz z 2018 r. poz. 138), ograniczając możliwość ich podwyższenia - do kwoty stawek minimalnych – jest niezgodny z art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Niniejszym przedstawiam argumenty uzasadniające stanowisko Rzecznika.

Stan faktyczny sprawy

W skardze konstytucyjnej p. A H (dalej: skarżąca) wystąpiła o zbadanie zgodności § 1 ust. 1, 2, 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 marca 2018 r. w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej (Dz. U. poz. 536; dalej: rozporządzenie z 2018 r.) „w zakresie, w jakim powyższe przepisy:

- ustalają stawki za działanie kuratora ustanowionego w sprawie, jako podstawę kwotę nie mniejszą niż 40% stawki minimalnej wskazanej w rozporządzeniach MS dotyczących stawek radcowskich i adwokackich, przy tych samych czynnościach i nakładzie pracy oraz odpowiedzialności w porównaniu do adwokatów i radców prawnych pełniących w sprawach analogicznych funkcję pełnomocnika, a którym przysługuje 100% stawki; a odnośnie do odpowiedzialności za wykonywanie działania – w przypadku kuratorów jeszcze większej, mając na uwadze reprezentację osób ubezwłasnowolnionych, małoletnich czy osób nieznanych z miejsca pobytu oraz obowiązki ich poszukiwania;

- dają możliwość podwyższenia stawki kuratora do maksymalnie kwoty x1 stawki minimalnej, podczas gdy przy takich samych czynnościach dla pełnomocnika z wyboru maksymalne podwyższenie wynosi 600%;

- nie przewidują, przy ocenie wymiaru wynagrodzenia, oprócz adekwatności nakładu pracy adwokata/radcy prawnego oraz wkładu w końcowe rozstrzygnięcie, jak i uwzględnienia czasu trwania postępowania - także zmian wartości siły nabywczej pieniądza”

z art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 zdanie 2, art. 32 ust. 2 oraz art. 92 ust. 1 zdanie 1 i w związku z art. 2 i art. 7, a także art. 30 w związku z art. 2 i art. 7 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Skarga konstytucyjna została wniesiona na tle następującej sprawy. Skarżąca jest adwokatem. Postanowieniem Sądu Rejonowego w Z z dnia czerwca 2021 r. w sprawie skarżąca została wyznaczona kuratorem dla małoletniego pokrzywdzonego K B - w celu reprezentowania jego interesów w postępowaniu Prokuratury Rejonowej w Z

Postępowanie to zostało prawomocnie umorzone, w związku z czym skarżąca wniosła o zasądzenie na jej rzecz wynagrodzenia, powiększonego o wartość podatku VAT.

Postanowieniem z dnia marca 2022 r. (sygn. akt) asesor Prokuratury Rejonowej w Z uznał częściowo wniosek, przyznając wynagrodzenie w wysokości 40% stawki minimalnej - bez VAT, tj. kwotę zł brutto.

Sąd Rejonowy w Z postanowieniem z dnia sierpnia 2022 r. (sygn. akt), na skutek zażalenia skarżącej, zmienił zaskarżone postanowienie o tyle, że powiększył przyznane wynagrodzenie o kwotę podatku od towarów i usług, przyznając ostatecznie kwotę zł brutto – tytułem kosztów związanych z udzieleniem pomocy prawnej z urzędu małoletniemu pokrzywdzonemu. Jednocześnie sąd wskazał, że wobec treści rozporządzenia z 2018 r. możliwe było zastosowanie wyłącznie stawki nieprzekraczającej 40% stawki bazowej. Z tego też względu dalej idące zarzuty zażalenia nie zostały uwzględnione.

Zarzuty podniesione w skardze konstytucyjnej

Zdaniem skarżącej zakwestionowane przepisy naruszają prawo do równej ochrony praw majątkowych (wynagrodzenia za działanie z urzędu zlecone przez organy publiczne), prawo do tego, aby ograniczenia praw i wolności formułowane były wyłącznie w ustawie, w ściśle określonych wypadkach oraz bez ich naruszenia, a także prawo do równego traktowania, przez władze publiczne i prawo do bycia niedyskryminowanym (art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 i art. 32 w związku z art. 2 i art. 7 Konstytucji) oraz prawo do poszanowania i ochrony godności adwokata (radcy prawnego) ustanowionego kuratorem (art. 30 Konstytucji).

W ocenie skarżącej „nieuzasadnione różnicowanie wynagrodzenia za tą samą pracę, przy tej samej odpowiedzialności (a nawet w istocie wyższej) oraz wymogach staranności, na podstawie rozporządzenia przekraczającego delegację ustawową, a co też stanowi naruszenie prawa do poszanowania godności kuratorów oraz zdeprecjonowanie ich pracy (mimo że ma ona fundamentalne znaczenie dla prawa do sądu oraz możliwości obrony swoich praw) przez władze publiczne bez obiektywnego i usprawiedliwionego uzasadnienia; pośrednio również deprecjonuje i narusza godność osób zastępowanych przez kuratorów; i tym samym narusza również zasady państwa prawa oraz działania organów państwa zgodnie z prawem”.

Skarżąca wskazała, że naruszenie jej konstytucyjnych praw zagwarantowanych w art. 64 ust. 2 ustawy zasadniczej wynika przede wszystkim z niezapewnienia kuratorom będącym adwokatami i radcami prawnymi prawa do należytej ochrony ich praw majątkowych oraz realności i adekwatności wynagrodzenia w odniesieniu do nakładu pracy i realiów ekonomicznych. Kwestionowana regulacja rozporządzenia z 2018 r. ogranicza bowiem wynagrodzenie przysługujące kuratorom wykonującym w postępowaniu podobne czynności, jak pełnomocnicy do wysokości 40% stawki minimalnej adwokata (radcy prawnego) występującego w postępowaniu w roli pełnomocnika, jak i ogranicza możliwość podwyższenia wynagrodzenia do maksymalnie 100%, podczas gdy dla pełnomocnika z wyboru jest to 600%. Adwokat (radca prawny) występujący w postępowaniu jako pełnomocnik oraz adwokat (radca prawny) ustanowiony kuratorem w celu reprezentowania praw podmiotu, który nie może wystąpić w tym postępowaniu, tj. kurator małoletniego pokrzywdzonego w postępowaniu karnym, kurator dla osoby ubezwłasnowolnionej, czy kurator dla strony nieobecnej, wykonują w postępowaniu taką samą pracę, przy tej samej odpowiedzialności (a nawet wyższej) oraz wymogach staranności, co wskazuje na to, że należą do tej samej kategorii podmiotów, wynagrodzenie ich jest jednak rażąco zaniżone. Prowadzi to do sytuacji, w której „ten sam zawodowy prawnik, jeśli wstąpiłby do sprawy jako umocowany przez swojego klienta z wyboru, ma szansę na znacznie większe wynagrodzenie. Tego przedmiotowe rozporządzenie odmawia przy działaniu na zlecenie władzy publicznej, w celu [jak w sytuacji Skarżącej], zapewnienia ochrony praw małoletniego pokrzywdzonego, którego nie mogą reprezentować przedstawiciele ustawowi” (s. 9 skargi).

Zróżnicowanie wynagrodzenia adwokata (radcy prawnego) we wskazanym zakresie nie jest niczym – w przekonaniu skarżącej – uzasadnione. Co więcej, na gruncie poprzedzającego rozporządzenia z 2018 r. rozporządzenia z dnia 13 listopada 2013 r. w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków

poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej (Dz. U. poz. 1476; dalej: rozporządzenie z 2013 r.), wynagrodzenie kuratorów było kształtowane w sposób odmienny. Zgodnie bowiem z § 1 ust. 1 tego rozporządzenia wysokość wynagrodzenia kuratora ustanowionego dla strony w sprawie cywilnej nie mogła przekraczać stawek minimalnych przewidzianych przepisami określającymi opłaty za czynności adwokackie, a w przypadku gdy kuratorem jest radca prawny, przepisami określającymi opłaty za czynności radców prawnych.

Odstąpienie od wcześniej obowiązujących zasad i znaczące obniżenie wysokości wynagrodzenia kuratora nie było i – w ocenie skarżącej – nie jest celowe ani konieczne.

Skarżąca zwróciła ponadto uwagę na to, że brak regulacji tożsamej z regulacją przewidzianą w ust. 3 § 1 rozporządzenia z 2013 r., zgodnie z którą wynagrodzenie kuratora będącego podatnikiem obowiązany do rozliczenia podatku od towarów i usług podwyższa się o kwotę podatku od towarów i usług, określoną zgodnie ze stawką tego podatku obowiązującą w dniu orzekania o wynagrodzeniu, doprowadził do sytuacji, w której uznawano, że kwota 40% wynagrodzenia jest kwotą brutto – tak jak miało to miejsce w postanowieniu z dnia 14 marca 2022 r., a zatem otrzymywane faktycznie wynagrodzenie było dodatkowo niższe o kwotę podatku. Kwestia ta została ostatecznie rozstrzygnięta przez Sąd Najwyższy, który wskazał, że jeżeli kuratorem jest adwokat, to jego wynagrodzenie podwyższa się o należny podatek od towarów i usług (zob. uchwały SN z dnia 5 listopada 2021 r., sygn. akt III CZP 68/20 i 21 stycznia 2022 r., sygn. akt III CZP 37/22).

Skarżąca zarzuciła również, że nie dość, że naruszenie jej praw nastąpiło w akcie podustawowym, to – w jej przekonaniu – „w delegacji ustawowej do [zakwestionowanego] rozporządzenia (art. 9 pkt 3 [ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych; Dz. U. Nr 167, poz. 1398, ze zm.]) [brak jest] podstawy do ustalania wynagrodzenia kuratorów jako nieprzekraczającej 40% stawki minimalnej, a maksymalnego podwyższenia tylko do 100% stawki minimalnej, tym samym jest to regulacja przekraczająca delegację ustawową do wydania przedmiotowego rozporządzenia”.

Przedmiot skargi konstytucyjnej

W skardze konstytucyjnej skarżąca zakwestionowała zgodność z postanowieniami Konstytucji § 1 rozporządzenia z 2018 r. regulującego mechanizm określenia wysokości wynagrodzenia kuratora.

Przepis ten stanowi:

„1. Wysokość wynagrodzenia kuratora ustanowionego dla strony w sprawie cywilnej, zwanego dalej "kuratorem", ustala się w kwocie nieprzekraczającej 40% stawek minimalnych za czynności adwokackie określonych w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 16 ust. 3 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2017 r. poz. 2368 i 2400), a w przypadku gdykuratorem jest radca prawny - w kwocie nieprzekraczającej 40% stawek minimalnych za czynności radców prawnych określonych w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 22⁵ ust. 3 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1870 i 2400 oraz z 2018 r. poz. 138), w obu przypadkach nie mniej niż 60 zł.

2. Wysokość stawek minimalnych w sprawach nieokreślonych w przepisach, o których mowa w ust. 1, ustala się, przyjmując za podstawę stawkę w sprawach o najbardziej zbliżonym rodzaju.

3. Wysokość wynagrodzenia w sprawach wymagających przeprowadzenia rozprawy ustala się w kwocie wyższej niż określona w ust. 1, a nieprzekraczającej wskazanych stawek minimalnych, jeżeli uzasadnia to:

- 1) nakład pracy kuratora, w szczególności czas poświęcony na przygotowanie się do działania w postępowaniu, liczba stawiennictw w sądzie, w tym na rozprawach i posiedzeniach, czynności podjęte w sprawie;
- 2) wartość przedmiotu sporu;
- 3) stopień zawiłości sprawy.

Analiza podniesionych zarzutów oraz argumentacja przedstawiona w uzasadnieniu skargi pozwalają na doprecyzowanie przedstawionego w *petitum* skargi zakresu zaskarżenia. Skarżąca, zarzucając bowiem niekonstytucyjność zróżnicowania wynagrodzenia adwokata (radcy prawnego), będącego pełnomocnikiem oraz adwokata (radcy prawnego) ustanowionego kuratorem procesowym, w uzasadnieniu skargi odnosi się nie tylko do instytucji kuratora dla małoletniego pokrzywdzonego w postępowaniu karnym, którą to funkcję pełniła w sprawie, na kanwie której skargę konstytucyjną przedstawiła, lecz przywołuje również instytucję kuratora osoby ubezwłasnowolnionej i kuratora osoby nieznannej z miejsca pobytu.

Mając jednak na uwadze specyfikę instytucji kuratora małoletniego pokrzywdzonego, na tle pozostałych wskazanych przez skarżącą kuratorów z jednej strony, z drugiej zaś kierując się naruszeniem praw i wolności skarżącej, które upatruje ona w nieuzasadnionym i nieproporcjonalnym ukształtowaniu wysokości wynagrodzenia kuratora, będącego adwokatem (radcą prawnym) i niezgodnym z zasadą równości zróżnicowaniu wysokości tego wynagrodzenia w porównaniu do wynagrodzenia adwokata (radcy prawnego), będącego pełnomocnikiem procesowym, Rzecznik postanowił przystąpić do przedmiotowego postępowania we wskazanym na wstępie niniejszego pisma zakresie.

Kontekst normatywny zakwestionowanej regulacji. Instytucja kuratora procesowego małoletniego pokrzywdzonego w postępowaniu karnym.

Kwestia konstytucyjności zakwestionowanych w skardze konstytucyjnej przepisów regulujących wynagrodzenie kuratora wymaga odniesienia do samej instytucji kuratora reprezentującego dziecko w postępowaniu karnym.

Problem reprezentacji małoletniego pokrzywdzonego w wyniku przestępstwa jednego z rodziców (lub obojga) w postępowaniu karnym i obowiązku ustanowienia przez sąd opiekuńczy kuratora dla małoletniego przez długi czas budził wątpliwości, z powodu braku adekwatnej regulacji w tym przedmiocie.

Zgodnie z art. 51 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego¹: „Jeżeli pokrzywdzonym jest małoletni albo ubezwłasnowolniony całkowicie lub częściowo, prawa jego wykonuje przedstawiciel ustawowy albo osoba, pod której stałą pieczęcią pokrzywdzony pozostaje”. W myśl art. 96 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny² w związku z art. 98 § 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy³ – przedstawicielem ustawowym małoletniego są przede wszystkim jego rodzice, jeżeli dziecko to pozostaje pod władzą rodzicielską. Przedstawicielstwo rodziców obejmuje zarówno dokonywanie czynności prawnych (art. 95 § 1 k.c.), jak i czynności przed sądami (art. 66 k.p.c.) oraz innymi organami

---

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 1375, ze zm.; dalej: k.p.k.

² Dz. U. z 2023 r. poz. 1610; dalej: k.c.

³ Dz. U. z 2020 r. poz. 1359, ze zm.; dalej: k.r.o.

państwowymi, w tym organami administracyjnymi. Zgodnie jednak z wyraźnym brzmieniem art. 98 § 2 pkt 2 k.r.o., żadne z rodziców nie może reprezentować dziecka przy czynnościach prawnych między dzieckiem a jednym z rodziców lub jego małżonkiem, chyba że czynność prawna polega na bezpłatnym przysporzeniu na rzecz dziecka albo że dotyczy należnych dziecku od drugiego z rodziców środków utrzymania i wychowania. Jeżeli żadne z rodziców nie może reprezentować dziecka pozostającego pod ich władzą rodzicielską, reprezentuje je kurator ustanowiony przez sąd opiekuńczy (art. 99 k.r.o.). Określone w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym zasady reprezentacji małoletniego znajdują zastosowanie we wszystkich postępowaniach sądowych – w tym postępowaniu karnym.

Gdy zatem pokrzywdzonym przestępstwem jest małoletni – co do zasady – reprezentują go rodzice. Jednak w szczególnej sytuacji, gdy podejrzanym (oskarżonym) o popełnienie tego przestępstwa jest jedno z rodziców, dziecko nie może być reprezentowane przez drugiego z rodziców. Legitymacja formalna do działania w imieniu małoletniego, w sytuacji, w której nie mogą tego czynić jego rodzice, przysługuje kuratorowi, ustanowionemu przez sąd na podstawie art. 51 § 2 k.p.k. w związku z art. 98 § 2 pkt 2 w związku z art. 98 w związku z art. 99 k.r.o.

Stanowisko w tym przedmiocie zostało przedstawione przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 30 września 2010 r. (sygn. akt I KZP 10/10). Obowiązek ustanowienia kuratora dla małoletniego pokrzywdzonego w postępowaniu karnym prowadzonym przeciwko jednemu lub obojgu rodzicom był również przedmiotem kontroli Trybunału Konstytucyjnego. Trybunał w wyroku z dnia 21 stycznia 2014 r. (sygn. akt SK 5/12, OTK ZU nr 1/A/2014, poz. 2) orzekł, że art. 51 § 2 k.p.k. w związku z art. 98 § 2 pkt 2 w związku z art. 98 w związku z art. 99 k.r.o. – w zakresie, w jakim wyłączają możliwość wykonywania przez rodzica małoletniego – działającego w charakterze przedstawiciela ustawowego – praw tego małoletniego jako pokrzywdzonego w postępowaniu karnym prowadzonym przeciwko drugiemu z jego rodziców i wprowadzają obowiązek ustanowienia w tym celu kuratora, są zgodne z art. 47 w związku z art. 51 ust. 1, z art. 48 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 i z art. 72 ust. 1 Konstytucji oraz nie są niezgodne z art. 45 ust. 1 w związku z art. 32 ust. 1 i z art. 72 ust. 3 Konstytucji.

W związku z powyższym orzeczeniem Trybunał wydał także postanowienie sygnalizacyjne, w którym wskazał na potrzebę podjęcia działań ustawodawczych, zmierzających do usunięcia nieprawidłowości w postępowaniach karnych, w których osoby małoletnie pokrzywdzone w wyniku przestępstwa jednego z rodziców lub oboje

rodziców, reprezentowane są przez kuratora ustanowionego przez sąd opiekuńczy (postanowienie sygnalizacyjne z dnia 11 lutego 2014 r., sygn. S 2/14).

Trybunał wskazał dwa obszary, które wymagają podjęcia przez ustawodawcę prac legislacyjnych. Po pierwsze, TK uznał, że konieczne jest wprowadzenie regulacji, które określałyby, jakie wymagania powinny spełniać osoby mające pełnić funkcję procesowego kuratora dla małoletnich pokrzywdzonych, gdyż obowiązujące wówczas przepisy pozostawiały sądom niezwykle duży margines swobody w zakresie doboru takich osób. Brak wymogu wyznaczania na kuratora w takich sprawach osób legitymujących się odpowiednią wiedzą i przeszkoleniem stanowić może, w ocenie Trybunału Konstytucyjnego, zagrożenie dla realizacji interesów osób małoletnich w postępowaniach karnych, a więc także potencjalne naruszenie ich konstytucyjnych praw i wolności.

Po drugie, Trybunał wskazał, że niezbędne jest wyraźne przyznanie rodzicom w przepisach oddziału drugiego, rozdziału drugiego, działu Ia, tytułu drugiego Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego prawa do informacji o przebiegu postępowania dotyczącego ich dziecka, w sytuacji, gdy jest ono reprezentowane przez kuratora, gdyż na kanwie sprawy SK 5/12, Trybunał dostrzegł problemy pojawiające się w relacji między organami procesowymi (sąd, kurator) a rodzicami sprawującymi bieżącą pieczę nad dzieckiem. Trybunał zauważył wprawdzie, że w obecnym wówczas stanie prawnym obowiązek współdziałania kuratora z rodzicami sprawującymi bieżącą pieczę nad małoletnim, może zostać wyprowadzony z art. 158 w zw. z art. 178 § 2 k.r.o., jednakże mając na uwadze dostrzeżone w tym zakresie nieprawidłowości, wyraźne przyznanie rodzicom prawa do uzyskania informacji o przebiegu postępowania, jest, zdaniem Trybunału, niezbędne.

Ostatecznie, ustawodawca w ustawie z dnia 16 maja 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz ustawy - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. poz. 1146; dalej: ustawa zmieniająca z 2019 r.) wprowadził kompleksowe zmiany, mające na celu realizację wskazań Trybunału, a także części postulatów podnoszonych w tym zakresie w doktrynie⁴.

---

⁴ M. Kolendowska-Matejczuk, *Kurator procesowy dla małoletniego pokrzywdzonego w procesie karnym na tle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, „Prokuratura i Prawo” z 2015, nr 4; A.Z. Krawiec, *Kurator jako podmiot reprezentujący małoletniego pokrzywdzonego w postępowaniu karnym*, „Prokuratura i Prawo” z 2013, nr 11; M. Horna-Cieślak, *Prace legislacyjne dotyczące kuratora procesowego* oraz O. Trocha, *Dylematy kuratora dla*

Instytucja kuratora małoletniego pokrzywdzonego w postępowaniu karnym w obowiązującym stanie prawnym

Istotą zmian legislacyjnych dokonanych ustawą zmieniającą z 2019 r. było określenie standardów reprezentacji dziecka przez kuratora oraz zagwarantowanie dziecku należytej ochrony jego praw i interesów.

Ustawodawca określił przede wszystkim wymogi formalne dla kuratora małoletniego. Aby zagwarantować realizację interesów dziecka, za zasadę reprezentacji przyjęto w art. 99¹ § 1 i 2 k.r.o., że kuratorem może być jedynie adwokat lub radca prawny. Przy czym, powinien on dodatkowo legitymować się szczególną znajomością spraw dotyczących dziecka rodzajowo odpowiadających sprawie, w której istnieje potrzeba ustanowienia kuratora lub ukończyć szkolenie dotyczące zasad reprezentacji dziecka, praw lub potrzeb dziecka.

W przypadku postępowań innych, aniżeli postępowanie karne, gdy stopień skomplikowania sprawy tego nie wymaga, w szczególności gdy sąd opiekuńczy określi szczegółowo treść czynności, ustawodawca umożliwił ustanowienie kuratorem reprezentującym dziecko innej osoby posiadającej wyższe wykształcenie prawnicze i wykazującej znajomość potrzeb dziecka. Jeżeli szczególne okoliczności za tym przemawiają, kuratorem może zostać ustanowiona także osoba nieposiadająca wyższego wykształcenia prawniczego.

W przypadku postępowania karnego jednak, z uwagi na szczególny i delikatny charakter tych spraw, nie jest możliwe odstępianie od zasady, zgodnie z którą kuratorem małoletniego może być ustanowiony adwokat lub radca prawny. Reprezentanci osób małoletnich w postępowaniu karnym powinni posiadać bowiem specjalistyczną wiedzę na temat funkcjonowania dziecka – ofiary przestępstwa i jego rodziny. Projektodawca podkreślił szczególne znaczenie, jakie dla zabezpieczenia praw małoletniego ma ustanowienie kuratorem adwokata lub radcy prawnego w postępowaniu karnym, w którym dziecko ma być reprezentowane przez kuratora jako pokrzywdzone czynem zabronionym, popełnionym na jego szkodę przez rodzica. W tego rodzaju postępowaniach reprezentacja małoletniego będzie w zasadzie wymagała bowiem podejmowania czynności charakterystycznych dla tych, jakie

---

małoletniego pokrzywdzonego [w:] Kurator procesowy dla małoletniego pokrzywdzonego. Prawne i psychologiczne aspekty udziału małoletniego w postępowaniu karnym, Warszawa 2016.

podejmuje pełnomocnik pokrzywdzonego, którym może być jedynie adwokat lub radca prawny (uzasadnienie do projektu ustawy zmieniającej z 2019 r., druk sejmowy nr 3295/VIII). Zasada ustanowienia adwokata lub radcy prawnego kuratorem ma zagwarantować zatem należyty poziom profesjonalizmu, co ma służyć ochronie praw i interesów dziecka. Nie bez znaczenia jest również to, że zarówno adwokaci, jak i radcowie prawni zobowiązani są do przestrzegania zasad etyki zawodowej.

Niestety w związku z brakiem szczegółowych przepisów regulujących procedurę wyznaczenia kuratora spośród adwokatów i radców prawnych, ustanowienie adwokata lub radcy prawnego, który spełniałby wskazane wymogi, tj. który legitymowałby się znajomością spraw dotyczących dzieci lub który odbyłby szkolenia w tym przedmiocie, nie zawsze jest możliwe⁵, co niewątpliwie wpływa na poziom ochrony praw małoletniego pokrzywdzonego w postępowaniu karnym.

Ustanowienie kuratora procesowego odbywa się na wniosek albo z urzędu. Na etapie postępowania przygotowawczego legitymację do złożenia takiego wniosku posiada prokurator i po powzięciu informacji o możliwości popełnienia przestępstwa na szkodę małoletniego, powinien on wystąpić niezwłocznie do sądu opiekuńczego o ustanowienie kuratora dla małoletniego.

Kurator reprezentujący dziecko jest umocowany do dokonywania wszelkich czynności łączących się ze sprawą, również w zakresie zaskarżenia i wykonania orzeczenia. Natomiast we wszystkich ważniejszych sprawach dotyczących małoletniego kurator musi uzyskać zgodę sądu opiekuńczego⁶. Czynności kurator powinien wykonywać z należytą starannością, zgodnie z dobrem dziecka oraz w sposób odpowiadający interesowi społecznemu.

---

⁵ A. Malinowska-Bizon wskazuje, że przepis wymagający od adwokatów i radców prawnych szczególnej znajomości spraw dotyczących dziecka lub ukończenia szkolenia dotyczącego zasad reprezentacji dziecka, praw lub jego potrzeb jest w dużej mierze przepisem martwym (więcej na ten temat zob. A. Malinowska-Bizon, „Skutki nowelizacji instytucji kuratora procesowego dla małoletniego z punktu widzenia pracy prokuratora”, [w:] „Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka” Vol 20, nr 4 (2021), s. 102-103).

⁶ W uchwale z dnia 20 czerwca 2012 r. (sygn. akt I KZP 9/12), Sąd Najwyższy wskazał, że do pojednania małoletniego pokrzywdzonego z jego rodzicem w trybie art. 66 § 3 Kodeksu karnego uprawniony jest kurator wyznaczony przez sąd opiekuńczy do reprezentowania małoletniego. Na pojednanie to musi zezwolić sąd opiekuńczy.

Jednocześnie ustawodawca w art. 99² § 1 k.r.o. nałożył na kuratora obowiązek informacyjny względem rodzica nieuczestniczącego w postępowaniu, realizując tym samym wskazanie Trybunału Konstytucyjnego z postanowienia sygnalizacyjnego. Wprowadzono także obowiązek uzyskania od rodzica sprawującego pieczę nad małoletnim informacji o dziecku, jego stanie zdrowia, sytuacji rodzinnej i środowisku w zakresie niezbędnym do prawidłowej reprezentacji dziecka. Co więcej, o informacje te kurator może wystąpić również do organów lub instytucji i organizacji społecznych, do których należy dziecko lub które świadczą dziecku pomoc.

Kurator ma także obowiązek nawiązania z dzieckiem kontaktu, poznania go, a także przekazania mu stosownych informacji dotyczących sprawy – przebiegu postępowania, sposobu jego zakończenia oraz konsekwencji prawnych podjętych działań dla jego sytuacji prawnej.

W art. 99² § 4 k.r.o. ustawodawca wprowadził obowiązek zachowania w tajemnicy okoliczności sprawy, o których kurator powziął wiadomość ze względu na wykonywane czynności, z wyjątkiem wiarygodnych informacji o przestępstwach popełnionych na szkodę dziecka. W przypadku, gdy kuratorem reprezentującym dziecko został ustanowiony adwokat lub radca prawny, tajemnica ta stanowi tajemnicę zawodową w rozumieniu ustawy odpowiednio – Prawo o adwokaturze i ustawy o radcach prawnych.

Określenie zasad reprezentacji małoletniego, doprecyzowanie oraz rozszerzenie obowiązków kuratora dokonane w ustawie zmieniającej z 2019 r., pozwoliło niewątpliwie na lepszą ochronę interesów pokrzywdzonych dzieci.

Wynagrodzenie kuratora małoletniego pokrzywdzonego w postępowaniu karnym

Jedną z kluczowych kwestii, które zostały uregulowane ustawą zmieniającą z 2019 r., jest kwestia wynagrodzenia kuratora małoletniego, która do dnia wejścia w życie tej ustawy nie była uregulowana. W konsekwencji czego, kurator ustanowiony na podstawie art. 99 k.r.o. w postępowaniu innym niż cywilne był narażony na to, że w ogóle nie uzyska wynagrodzenia i zwrotu wydatków, jakie poniósł.

W związku z luką prawną w tym zakresie, problem ustalenia wysokości wynagrodzenia kuratora małoletniego pokrzywdzonego w postępowaniu karnym stał

się przedmiotem orzecznictwa. Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z dnia 19 marca 2015 r., sygn. akt II AKa 46/15 wskazał, że: „Podstawę prawną zasądzenia wynagrodzenia na rzecz kuratora ustanowionego na podstawie art. 99 k.r.o. dla reprezentowania praw małoletniego jako pokrzywdzonego w postępowaniu karnym prowadzonym przeciwko drugiemu z jego rodziców stanowi art. 618 § 1 pkt 11 k.p.k. w zw. z art. 29 ust. 1 ustawy z 1982 r. - Prawo o adwokaturze w zw. ze stosowanym *per analogiam* § 1 ust. 1 i 3 rozporządzenia z dnia 13 listopada 2013 r. w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej (Dz. U. z 2013 r. poz. 1476) w zw. z odpowiednimi (zależnymi od realiów konkretnej sprawy karnej) przepisami rozporządzenia z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 461)”.

Sąd Najwyższy podkreślił, że nie ulega wątpliwości, że „za wykonaną pracę, polegającą na reprezentacji interesu małoletniego pokrzywdzonego, która (...) [może przybrać] formę pomocy prawnej, adwokatowi wyznaczonemu do tych czynności z urzędu, stosownie do treści art. 29 ust. 1 ustawy Prawo o adwokaturze, przysługuje wynagrodzenie od Skarbu Państwa. Ustalając wysokość należnego wynagrodzenia należy zatem w drodze analogii stosować przepisy, wydanego w oparciu o delegację zawartą w art. 29 ust. 2 ustawy Prawo o adwokaturze, rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości”. Taka interpretacja została przyjęta w praktyce orzeczniczej (zob. także: postanowienie Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 7 września 2016 r., sygn. akt V Kz 641/16; postanowienie Sądu Okręgowego w Gliwicach z dnia 12 maja 2016 r., sygn. akt III Cz 557/16; wyrok Sądu Okręgowego w Siedlcach z dnia 9 października 2015 r., sygn. akt II Ka 537/15).

Problem braku podstawy prawnej został natomiast rozwiązany przez ustawodawcę we wprowadzonym ustawą zmieniającą z 2019 r. art. 99³ k.r.o. Zgodnie z tą regulacją, o wynagrodzeniu kuratora reprezentującego dziecko i zwrocie poniesionych przez niego wydatków orzeka ten sąd lub organ państwowy, przed którym dziecko jest reprezentowane, stosując przepisy właściwe dla danego postępowania. Wysokość wynagrodzenia kuratora ustanowionego do reprezentowania dziecka w postępowaniu innym niż postępowanie cywilne i zwrot poniesionych przez niego wydatków ustala się na podstawie przepisów określających wysokość wynagrodzenia i zwrot wydatków kuratora ustanowionego dla strony w sprawie cywilnej.

Oznacza to, że o ile kuratora reprezentującego małoletniego pokrzywdzonego w postępowaniu karnym ustanawia sąd opiekuńczy, to właściwym do orzekania o wynagrodzeniu kuratora jest sąd procesowy, a wynagrodzenie z tego tytułu powinno wchodzić w koszty tego postępowania.

W myśl zakwestionowanego przez skarżącą § 1 rozporządzenia z 2018 r. wynagrodzenie kuratora ustala się w kwocie nieprzekraczającej 40% stawek minimalnych za czynności adwokackie określonych w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 16 ust. 3 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2022 r. poz. 1184 ze zm.; dalej: ustawa – Prawo o adwokaturze), a w przypadku gdy kuratorem jest radca prawny - w kwocie nieprzekraczającej 40% stawek minimalnych za czynności radców prawnych określonych w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 22⁵ ust. 3 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2022 r. poz. 1166; dalej: ustawa o radcach prawnych), w obu przypadkach nie mniej niż 60 zł.

Wysokość wynagrodzenia w sprawach wymagających przeprowadzenia rozprawy ustala się w kwocie wyższej niż określona w ust. 1, a nieprzekraczającej wskazanych stawek minimalnych, jeżeli uzasadnia to: 1) nakład pracy kuratora, w szczególności czas poświęcony na przygotowanie się do działania w postępowaniu, liczba stawiennictw w sądzie, w tym na rozprawach i posiedzeniach, czynności podjęte w sprawie; 2) wartość przedmiotu sporu; 3) stopień zawiłości sprawy (ust. 3 § 1 rozporządzenia z 2018 r.).

Odnosząc się do zasadności ustanowienia na tak niskim poziomie wynagrodzenia kuratora, należy zaznaczyć, że przepisy rozporządzenia z 2013 r. – poprzedzającego rozporządzenie z 2018 r. – przewidywały przyznanie wynagrodzenia kuratorowi w wysokości stawek minimalnych przewidzianych przepisami określającymi opłaty za czynności adwokackie, a w przypadku, gdy kuratorem jest radca prawny, przepisami określającymi opłaty za czynności radców prawnych. Obniżając wysokość wynagrodzenia do 40%, projektodawca wskazał, że stanowi to racjonalne rozwiązanie. „Praktyka sądów w zakresie wyznaczania kuratora dla strony w sprawie cywilnej wskazuje, że najczęściej na tę funkcję wyznaczani są adwokaci lub radcowie prawni, ewentualnie aplikanci adwokaccy lub radcowscy. Zdarzają się także przypadki, że w niektórych sądach wyznaczani są również sekretarze sądowi. Biorąc pod uwagę fakt, że w sądach rejonowych w wydziałach gospodarczych i cywilnych przeważająca ilość sporów dotyczy spraw o wartości przedmiotu sporu od 10 000 zł

do 50 000 zł, to co do zasady kuratorowi przyznawane jest wynagrodzenie w kwocie 3 600 zł.

Należy zauważyć, że nie znajduje uzasadnienia sytuacja, gdy kurator, którego nakład pracy ogranicza się jedynie do odebrania zawiadomienia o terminie posiedzenia, często jednokrotnego stawiennictwa na rozprawie, na której zajmował stanowisko procesowe domagając się oddalenia powództwa, ma możliwość uzyskania wynagrodzenia w kwocie 3 600 zł. Wydaje się, że wynagrodzenie kuratora określone w takiej wysokości, zwłaszcza w sprawach niewymagających przeprowadzenia rozprawy, w żaden sposób nie odpowiada nakładowi pracy i wywołuje uzasadnione wątpliwości w odbiorze społecznym. (...) Odnosząc się do projektowanego obniżenia wysokości maksymalnego wynagrodzenia kuratorów w sprawach niewymagających przeprowadzenia rozprawy do 40% stawek minimalnych, wydaje się, że tak określony próg procentowy w zadowalającym stopniu pozwoli uniknąć określenia wynagrodzenia kuratora w sposób rażąco nieadekwatny do nakładu jego pracy i stopnia zawiłości sprawy” (uzasadnienie projektu rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości zmieniającego rozporządzenie w sprawie określenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków poniesionych przez kuratorów ustanowionych dla strony w sprawie cywilnej, legislacja.gov.pl).

Abstrahując od zasadności ww. przez projektodawców powodów obniżenia wysokości wynagrodzenia kuratorom ustanawianym w sprawach cywilnych, w przekonaniu Rzecznika, w odniesieniu do kuratora małoletniego pokrzywdzonego w postępowaniu karnym argumenty dotyczące wynagrodzenia rażąco nieadekwatnego do nakładu pracy czy stopnia zawiłości sprawy, nie mogą znaleźć uzasadnienia.

Reprezentacja małoletniego w postępowaniu karnym wymaga w zasadzie podejmowania czynności charakterystycznych dla tych, jakie podejmuje pełnomocnik pokrzywdzonego i stanowi formę udzielenia małoletniemu pomocy prawnej. Przy czym, rację ma skarżąca, wskazując, że odpowiedzialność, jaka spoczywa na kuratorze oraz zakres jego obowiązków są większe niż pełnomocnika strony, a często również z uwagi na osobisty charakter dokonywanych czynności, wymagają większego zaangażowania i nakładu pracy. Profesjonalna pomoc małoletniemu pokrzywdzonemu w sprawie karnej, zwłaszcza w sytuacji, kiedy sprawcą jest osoba najbliższa lub opiekun, jest warunkiem *sine qua non* w zakresie zapewnienia rzetelnego postępowania karnego, w którym urzeczywistnione będą zasady

współzycia społecznego, a jednocześnie poszanowana będzie godność ofiary przestępstwa⁷.

Ustawa z 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw

Odnosząc się do wskazanego kontekstu normatywnego oceny konstytucyjności regulacji rozporządzenia z 2018 r., należy zauważyć, że w dniu 28 lipca 2023 r. uchwalono ustawę o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1606; dalej: ustawa zmieniająca z 2023 r.), mającą istotne znaczenie dla instytucji kuratora małoletniego i jego wynagrodzenia. Zasadne wydaje się zatem rozważenie wprowadzonych tą ustawą zmian i ich ewentualnego wpływu na przedmiotową sprawę.

Ratio legis ustawy zmieniającej z 2023 r. było m.in. podwyższenie standardów uczestnictwa małoletnich w procedurach sądowych, wzmocnienie ich ochrony, w tym także systemowej ochrony przed skrzywdzeniem (zob. s. 18-19 uzasadnienia do projektu ustawy, druk sejmowy nr 3309). Zmiany w k.r.o. odnoszące się do małoletnich polegają na doprecyzowaniu przepisów o reprezentacji małoletniego, przy jednoczesnej zmianie terminologii. Zamiast terminu „kurator reprezentujący dziecko” wprowadzono określenie „reprezentant dziecka”, które oddaje – jak wskazywał projektodawca – rzeczywiste znaczenie tej instytucji.

Ustawa dookreśliła oraz rozszerzyła ponadto obowiązki reprezentanta dziecka, w tym obowiązki względem dziecka, uregulowała kwestie nadzoru nad działalnością reprezentanta dziecka, a także wprowadziła nowe rozwiązania w zakresie zasad przyznawania wynagrodzenia reprezentantowi dziecka i jego wysokości.

W ramach dookreślenia przepisów regulujących instytucję reprezentanta dziecka rozszerzono m.in. w art. 99² § 2 k.r.o. katalog podmiotów, do których może się on zwrócić w celu uzyskania informacji o dziecku, w tym jego stanu zdrowia, sytuacji rodzinnej i środowisku w zakresie niezbędnym do prawidłowej reprezentacji dziecka – o organy, instytucje lub stowarzyszenia i organizacje społeczne, do których dziecko

---

⁷ Zob. M. Kolendowska-Matejczuk, *Kurator procesowy dla małoletniego pokrzywdzonego w procesie karnym na tle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, „Prokuratura i Prawo” z 2015, nr 4, s. 70.

należy, które świadczą dziecku pomoc lub posiadają informacje o dziecku. Jednocześnie ustawodawca dodał zdanie drugie, stanowiące, iż „[o]rgany, instytucje, stowarzyszenia, organizacje społeczne lub inne podmioty są obowiązane do udzielenia tych informacji na wnioski reprezentanta dziecka”. Ustawodawca rozszerzył także wskazane w § 4 art. 99² przesłanki wyłączające obowiązek zachowania w tajemnicy okoliczności sprawy, o których powziął wiadomości ze względu na wykonywane czynności. Obok wiarygodnych informacji o przestępstwach popełnionych na szkodę dziecka wskazano bowiem także zagrożenie dobra dziecka.

Precyzując i porządkując nadzór sądu opiekuńczego nad sposobem wykonywania czynności przez reprezentanta dziecka wprowadzono nowy przepis – art. 99^{2a}. Zgodnie z § 2 tego przepisu reprezentant dziecka ma obowiązek składania sądowni opiekunów w wyznaczonych terminach – nie rzadziej niż co cztery miesiące – informacji dotyczących jego działalności, w szczególności o dokonywanych wszelkich czynnościach łączących się ze sprawą oraz obowiązkach określonych w art. 99². Jednocześnie, wychodząc naprzeciw zgłaszanym postulatam, ustawodawca wprowadził zmiany w Kodeksie postępowania cywilnego oraz Kodeksie postępowania karnego, wskazując 7-dniowy termin, w którym sąd opiekuńczy rozpoznaje wniosek o wyznaczenie reprezentanta dziecka (art. 583¹ § 1 k.p.c.), bądź w którym sąd karny, a w postępowaniu przygotowawczym – prokurator, występuje do sądu opiekuńczego o wyznaczenie reprezentanta dziecka (art. 51 § 2a k.p.k.).

Należy jednocześnie zaznaczyć, że w dodanym art. 583¹ k.p.c. ustawodawca doprecyzował sposób wyznaczania reprezentanta dziecka. Zgodnie z § 2 tego przepisu adwokat lub radca prawny, o którym mowa w art. 99¹ § 1 k.r.o., jest wyznaczany z listy reprezentantów dziecka. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, sposób zapewnienia reprezentacji dziecka przez reprezentanta dziecka, w tym sposób ustalania listy reprezentantów dziecka, sposób wyznaczania reprezentanta dziecka oraz system szkoleniowy reprezentantów dziecka, mając na uwadze konieczność zapewnienia prawidłowego toku postępowania oraz prawidłowej realizacji prawa do ochrony interesów dziecka.

Kluczowa natomiast z perspektywy rozpoznawanej przez Trybunał skargi konstytucyjnej, wydaje się zmiana legislacyjna wprowadzona w art. 99³. Ustawodawca uzależnił bowiem wysokość przyznanego wynagrodzenia i zwrot wydatków poniesionych przez reprezentanta dziecka od tego, czy reprezentantem tym jest adwokat albo radca prawny, czy też inna osoba – uzasadniając to wyższymi kompetencjami oraz koniecznością wykazywania się szczególną znajomością spraw

dotyczących dziecka, tego samego rodzaju lub rodzajowo odpowiadających sprawie, w której wymagana jest reprezentacja dziecka lub powinien ukończyć szkolenie dotyczące zasad reprezentacji dziecka, praw lub potrzeb dziecka (zob. uzasadnienie do projektu ustawy, druk sejmowy nr 3309, s. 23).

Stosownym zmianom ulegają również przepisy o wynagrodzeniu reprezentanta dziecka, które – w rozbudowanej obecnie treści art. 99³ k.r.o. – rozróżniają jego obliczanie w zależności od tego, czy reprezentantem takim jest profesjonalny pełnomocnik, czy też nie. I tak, w myśl nowego art. 99³ § 3 k.r.o. do ustalenia wysokości wynagrodzenia i zwrotu wydatków reprezentanta dziecka będącego adwokatem lub radcą prawnym stosuje się odpowiednio przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 29 ust. 2 ustawy – Prawo o adwokaturze lub art. 22³ ust. 2 ustawy o radcach prawnych.

Zgodnie z art. 12 ustawy zmieniającej z 2023 r. „ustawa wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia, z wyjątkiem art. 1 pkt 1-3 [zmiany dotyczące art. 99-99³ k.r.o.], art. 5, art. 7 pkt 6 w zakresie rozdziałów 4c i 4d, art. 8 oraz art. 9, które wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia”. Oznacza to, że zmiany w zakresie uregulowanym w k.r.o. wchodzi w życie z dniem 28 sierpnia 2023 r. Kwestia ta – jak się wydaje – wymaga poczynienia dodatkowych zastrzeżeń.

Mimo iż skarżąca nie wskazała *expressis verbis* jako elementu kwestionowanej regulacji art. 99³ k.r.o., na podstawie którego zastosowanie w jej sprawie miał będący przedmiotem skargi § 1 rozporządzenia z 2018 r., to nie ulega wątpliwości, że wskazana norma k.r.o. w tym przypadku determinuje zastosowanie zaskarżonego przepisu rozporządzenia.

W stanie prawnym obowiązującym po dniu wejścia w życie ustawy zmieniającej z 2023 r. we wskazanym zakresie, sąd opiekuńczy wyznaczy reprezentanta dziecka. W przypadku postępowania karnego, w którym reprezentantem może być wyłącznie adwokat lub radca prawny, podstawą ustalenia wysokości wynagrodzenia będą – w odniesieniu do adwokatów – przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2019 r. poz. 18); w odniesieniu do radców prawnych zaś – rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz. U. z 2019 r. poz. 68, ze zm.).

Wątpliwości dotyczą natomiast tego, na podstawie których przepisów sąd orzeknie o wynagrodzeniu dla kuratora małoletniego pokrzywdzonego w postępowaniu karnym, ustanowionego przed wejściem w życie ustawy zmieniającej z 2023 r., które to postępowanie zakończy się już w chwili obowiązywania zmienionych przepisów. Przepisy przejściowe nie wskazują bowiem na konieczność wyznaczenia reprezentantem dziecka, adwokata bądź radcy prawnego, będącego dotychczas kuratorem w tym postępowaniu, co mogłoby stanowić przesłankę orzeczenia na podstawie przepisów rozporządzenia w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu. Ustawodawca nie określił również np. zasady zastosowania przepisów dotychczasowych do spraw pozostających w toku. Tymczasem, z uwagi na to, że ustawodawca nie ograniczył się jedynie do zmiany terminologii, lecz dokonał także innych zmian, instytucja reprezentanta dziecka nie wydaje się tożsama z instytucją kuratora reprezentującego dziecko. Wydaje się zatem, że przesądzenie w chwili obecnej, a więc jeszcze zanim przepisy te zaczną być stosowane przez sądy, kwestii podstawy prawnej wynagrodzenia dla adwokata lub radcy prawnego ustanowionego kuratorem reprezentującym dziecko przed dniem wejścia w życie ustawy zmieniającej z 2023 r. na rzecz zastosowania art. 99³ § 3 k.r.o. w brzmieniu nadanym ustawą zmieniającą z 2023 r., nie jest jednoznaczne.

Dlatego też, w ocenie Rzecznika, nie jest zasadne przyjęcie, że wraz z wejściem w życie ustawy zmieniającej z 2023 r. zaistniały przesłanki uniemożliwiające poddanie regulacji, będącej przedmiotem niniejszego postępowania, merytorycznej kontroli Trybunału.

Stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich w przedmiocie zgodności § 1 ust. 1, 2, 3 rozporządzenia z 2018 r. z art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 i art. 32 ust. 1 Konstytucji.

Istota zarzutów podniesionych w skardze konstytucyjnej dotyczy sposobu ustalenia wysokości wynagrodzenia kuratora reprezentującego dziecko i arbitralnego obniżenia w rozporządzeniu z 2018 r. wysokości tego wynagrodzenia do 40 % stawek minimalnych za czynności adwokackie określone w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 16 ust. 3 ustawy – Prawo o adwokaturze, przy możliwości podwyższenia do stawki minimalnej, gdy jest to uzasadnione określonymi w ust. 3 § 1 rozporządzenia z 2018 r. przesłankami.

Głównym wzorcem kontroli jest art. 64 ust. 2 Konstytucji i zasada równej dla wszystkich ochrony prawnej własności, innych praw majątkowych oraz prawa dziedziczenia. Trybunał Konstytucyjny w swoim orzecznictwie podkreślił, że regulacja ta nie tylko nawiązuje do zasady równości, ale też daje wyraz ogólnemu stwierdzeniu, że wszystkie prawa majątkowe muszą podlegać ochronie prawnej (por. wyroki TK z 27 lutego 2018 r., sygn. SK 25/15, OTK ZU nr A/2018, poz. 11 oraz 28 czerwca 2018 r., sygn. SK 4/17, OTK ZU nr A/2018, poz. 43).

W wyroku z dnia 2 czerwca 1999 r. o sygn. K 34/98 (OTK ZU nr 5/1999, poz. 94) Trybunał zajął stanowisko, że:

- po pierwsze - na ustawodawcy zwykłym spoczywa nie tylko obowiązek pozytywny ustanowienia przepisów i procedur udzielających ochrony prawnej prawom majątkowym, ale także obowiązek negatywny powstrzymania się od przyjmowania regulacji, które owe prawa mogłyby pozbawić ochrony prawnej lub też ochronę tę ograniczyć;
- po drugie - gwarancja równej ochrony praw majątkowych nie może być utożsamiana z identycznością intensywności ochrony udzielanej poszczególnym kategoriom praw majątkowych;
- po trzecie - równość może być odnoszona jedynie do praw majątkowych należących do tej samej kategorii.

Zasada równej dla wszystkich ochrony prawnej w płaszczyźnie podmiotowej oznacza zakaz różnicowania intensywności ochrony pomiędzy podmiotami prawa prywatnego, osobami fizycznymi, podmiotami prawa publicznego czy też państwem. Chodzi tu zarówno o regulacje pozytywne (lub ich brak) na poziomie ustawy, jak i sytuacje, w których określone prawo (uprawnienie) majątkowe zostało przyznane przez ustawodawcę, natomiast podustawowa regulacja wykonawcza - wbrew wytycznym delegacyjnym - dokonuje jego ograniczenia (por. wyrok TK z dnia 28 czerwca 2018 r., sygn. akt SK 4/17).

Artykuł 64 ust. 2 Konstytucji trzeba traktować jako jedno ze szczegółowych odniesień ogólnej zasady równości przewidzianej w art. 32 ust. 1 Konstytucji do poszczególnych dziedzin życia społecznego (zob. L. Garlicki, *komentarz do art. 64 Konstytucji*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. L. Garlicki, Warszawa 1999-2007, s. 15-16). Z tego względu art. 64 ust. 2 Konstytucji powinien być interpretowany i stosowany w bliskim związku z art. 32 Konstytucji, ponieważ

zapewnienie równej dla wszystkich ochrony prawnej jest elementem równego traktowania przez władze publiczne (zob. L. Garlicki, op.cit., s. 16). Z zasady równości wynika nakaz jednakowego traktowania podmiotów prawa w obrębie określonej klasy (kategorii). Dopelnieniem tejże jest zakaz dyskryminacji, z jakiegokolwiek przyczyny, w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym (art. 32 ust. 2 Konstytucji).

Przy czym należy podkreślić, że odstępstwo od równego traktowania sytuacji podobnych nie zawsze jest konstytucyjnie niedopuszczalne. Każdorazowo niezbędna jest ocena przyjętego kryterium różnicowania. Aby odpowiedzieć na pytanie, czy dane kryterium w sposób proporcjonalny może stanowić podstawę różnicowania podmiotów prawa charakteryzujących się wspólną cechą istotną, należy rozstrzygnąć:

– czy kryterium to pozostaje w racjonalnym związku z celem i treścią danej regulacji;

– czy waga interesu, któremu różnicowanie ma służyć, pozostaje w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną naruszone w wyniku wprowadzonego różnicowania;

– czy kryterium różnicowania pozostaje w związku z innymi wartościami, zasadami czy normami konstytucyjnymi, uzasadniającymi odmienne traktowanie podmiotów podobnych.

Odnosząc powyższe ustalenia do zarzutów podniesionych w skardze konstytucyjnej, zaznaczyć należy, że w swoim dotychczasowym orzecznictwie Trybunał Konstytucyjny prezentował stanowisko, zgodnie z którym „[w]yбір metody ustalania stawki minimalnej wynagrodzenia dla pełnomocnika prawnego (tak z wyboru, jak i z urzędu) należy do normodawcy, który w tym zakresie – w granicach porządku konstytucyjnego – korzysta ze znacznej swobody regulacyjnej” (wyroki TK z dnia 21 czerwca 2017 r., sygn. akt SK 35/15 oraz 27 lutego 2018 r., sygn. akt SK 25/15). Stanowisko to zostało rozwinięte w wyroku z dnia 23 kwietnia 2020 r. o sygn. SK 66/19 (OTK ZU A/2020, poz. 13), w którym Trybunał Konstytucyjny stwierdził, iż „podziela ten pogląd, wskazując jednocześnie, że – w kontekście art. 64 ust. 2 w związku z art. 32 ust. 1 zdanie drugie oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji – owa swoboda nie uzasadnia arbitralnego kształtowania treści i granic poszczególnych praw majątkowych, spełniających identyczne funkcje i chroniących podobne interesy”.

Trybunał, oceniając dopuszczalność zróżnicowania stawek wynagrodzenia profesjonalnych pełnomocników, wskazał w wyroku z dnia 23 kwietnia 2020 r., że

adwokaci stanowią grupę podmiotów podobnych, posiadających – w zakresie prawa do wynagrodzenia – wspólną cechę istotną w rozumieniu art. 64 ust. 2 Konstytucji, a więc także w rozumieniu art. 32 ust. 1 Konstytucji. „Całą tę grupę charakteryzuje to, że jedynym przedmiotem działalności palestry jest świadczenie profesjonalnej pomocy prawnej osobom fizycznym, osobom prawnym oraz innym podmiotom określonym w ustawie. Pomoc ta – co do zasady – świadczona jest w ramach wyboru: to adwokat i jego potencjalny klient ustalają warunki reprezentacji. Niemniej jednak adwokat w określonych sytuacjach zostać może zobowiązany przez państwo do świadczenia pomocy prawnej z urzędu wobec osób, które nie są w stanie ponieść kosztów pomocy prawnej. W obu przypadkach adwokat zobligowany jest do dochowania jak największej staranności w wykonywaniu swoich obowiązków i dbania o interesy klienta”.

W ocenie Trybunału żadne wartości konstytucyjne nie uzasadniają zróżnicowania wynagrodzeń profesjonalnych pełnomocników – w zależności od tego, czy działają oni z wyboru, czy z urzędu. Zróżnicowania tego nie uzasadnia również analiza statusu adwokatów i ich roli w postępowaniu, w którym występują jako podmioty powołane i zobowiązane do zastępstwa prawnego. Różnicowanie ich wynagrodzenia (tj. obniżenie pełnomocnikom z urzędu o połowę wynagrodzenia, które otrzymaliby, gdyby występowali w sprawie jako pełnomocnicy z wyboru) nie ma konstytucyjnego uzasadnienia. Odstępstwo od zasady równości, w tym również równej ochrony praw majątkowych, jest więc niedopuszczalne.

Trybunał wskazał ponadto, że „nie ulega wątpliwości, że w sprawach wymagających profesjonalnej wiedzy prawnej prawidłowe wykonywanie obowiązków przez adwokata (niezależnie od tego, czy jest to pełnomocnik lub obrońca z wyboru czy z urzędu) wymaga niejednokrotnie dużego nakładu pracy. Poza ściśle określonymi w prawie przypadkami, adwokat nie może uchylić się od wykonania zleconych mu obowiązków jako pełnomocnik lub obrońca z urzędu – w przeciwieństwie do adwokata działającego jako pełnomocnik lub obrońca z wyboru, który może odmówić podjęcia się reprezentacji prawnej potencjalnego klienta. W przypadku adwokatów działających jako pełnomocnicy lub obrońcy z urzędu łączyć się to może bez wątpienia z określonym uszczerbkiem w ich substancji majątkowej; w przeciwieństwie bowiem do pełnomocników lub obrońców z wyboru nie mogą oni otrzymać wynagrodzenia «z góry» ani w całości, ani w części zaliczkowej, co oznacza, że do zakończenia postępowania w danej instancji *de facto* świadczą pomoc prawną za darmo”.

Ustalenia dotyczące niedopuszczalności różnicowania wysokości wynagrodzenia profesjonalnych pełnomocników w zależności od tego czy świadczą pomoc prawną z wyboru czy z urzędu poczynione przez Trybunał w wyroku w sprawie SK 66/19, zostały następnie powtórzone w wyrokach z dnia 20 grudnia 2022 r., sygn. akt SK 78/21 (OTK ZU A/2023, poz. 20) oraz 19 kwietnia 2023 r., sygn. akt SK 85/22 (OTK ZU A/2023, poz. 41). Trybunał dwukrotnie zwrócił się także do Ministra Sprawiedliwości, wskazując na konieczność wyeliminowania z porządku prawnego regulacji, które – w swej istocie – w sposób dyskryminujący dla pełnomocników lub obrońców ustanowionych z urzędu regulują kwestię ich wynagrodzenia⁸.

Podsumowując powyższe, należy zatem stwierdzić, że Trybunał stoi obecnie na stanowisku, iż w aktualnym stanie prawnym zróżnicowanie mechanizmu wynagradzania adwokatów i radców prawnych w zależności od tego, czy świadczą oni pomoc prawną z wyboru bądź z urzędu, nie ma podstaw prawnych.

Problem konstytucyjny, podniesiony przez skarżącą – dotyczący nieuzasadnionego zróżnicowania wynagrodzenia adwokata (radcy prawnego) w zależności od tego, czy działa on jako ustanowiony w sprawie kurator małoletniego pokrzywdzonego w postępowaniu karnym, czy też pełnomocnik z wyboru pokrzywdzonego – ma *de facto* zbliżony charakter do przedstawionego powyżej. W przekonaniu Rzecznika, uzasadnia to uznanie przytoczonych ustaleń za aktualne również w zakresie badanym w niniejszej sprawie.

Kurator procesowy małoletniego pokrzywdzonego przestępstwem w postępowaniu karnym pełni dość szczególną funkcję. Kurator ten ma być osobą gwarantującą najbardziej obiektywne reprezentowanie małoletniego oraz ma służyć minimalizowaniu niebezpieczeństwa konfliktu pomiędzy interesem jednego z rodziców, chcącego reprezentować dziecko w procesie toczącym się przeciwko drugiemu z rodziców, a interesem dziecka. Prawidłowe reprezentowanie w postępowaniu karnym ma stanowić zatem gwarancję realizacji interesów osób małoletnich w postępowaniach karnych, a także ich konstytucyjnych praw i wolności oraz skrócenie drogi do uzyskania pomocy prawnej przez małoletniego. W tego rodzaju postępowaniach reprezentacja małoletniego będzie w zasadzie wymagała

---

⁸ Zob. postanowienia sygnalizacyjne TK z dnia 29 kwietnia 2020 r., sygn. akt S 1/20, OTK ZU A/2020, poz. 14 oraz 20 grudnia 2022 r., sygn. akt S 2/22, OTK ZU A/2023, poz. 21.

podejmowania czynności charakterystycznych dla tych, jakie podejmuje pełnomocnik pokrzywdzonego.

Kurator małoletniego pokrzywdzonego w toku postępowania karnego zobowiązany jest do prowadzenia działalności procesowej i pozaprocessowej z należytą starannością (art. 154 k.r.o.), odpowiedzialnością i konsekwencją, do czego obliguje kuratora nie tylko k.r.o., lecz również ustawa – Prawo o adwokaturze i § 8 Zbioru Zasad Etyki Adwokackiej i Godności Zawodu i ustawa o radcach prawnych, jak i § 12 ust. 1 Kodeksu Etyki Radcy Prawnego.

W doktrynie podkreśla się, że „rola i status prawny kuratora procesowego małoletniego w procesie karnym są odmienne od roli przedstawiciela – obrońcy oskarżonego czy też pełnomocnika strony, uregulowanego w art. 82–89 [k.p.k.]. Tak obrońcy, jak i pełnomocnicy strony działają obok strony, równolegle reprezentując jej interesy. Ich działania nie wykluczają możliwości podjęcia tożsamyh bądź odmiennych działań przez samą stronę, nie pozbawiają strony aktywności w zakresie jej uprawnień wynikających ze stosownych przepisów (art. 299 § 1, art. 300 § 2, 23a § 1, art. 51–52, art. 204, art. 315–318, art. 78, art. 306, art. 138–139 i art. 156 [k.p.k.] konstytuują uprawnienia pokrzywdzonego). Ponadto przedstawiciel strony – umocowany jej pełnomocnictwem – jest zobowiązany do reprezentowania jej interesów, zgodnie z wolą strony, nie zaś zgodnie z interesem społecznym. Stanowiska i działanie procesowe pełnomocników stron czy też obrońców będą zatem nierzadko sprzeczne z celami postępowania karnego wynikającymi z art. 2 [k.p.k.] i będą zmierzać do osiągnięcia wąsko pojętego celu, jakim jest interes osobisty mocodawcy wynikający z jego roli procesowej (pokrzywdzonego lub podejrzanego).

Odmienne przedstawia się sytuacja kuratora procesowego reprezentującego podmiot praw i obowiązków – dziecko, które nie ma zdolności do czynności prawnych (do 13 r.ż.) lub ma taką zdolność ograniczoną (powyżej 13 r.ż.) i nie może osobiście brać czynnego udziału w procedurze karnej, tj. samodzielnie wykonywać praw strony. Kurator działa więc nie obok małoletniego, ale zamiast niego, stanowiąc niejako *quasi*-pokrzywdzonego. Dokonuje wszelkich czynności procesowych ze skutkiem prawnym dla pokrzywdzonego. W konsekwencji dziecko nie kontroluje kuratora procesowego, nie konwaliduje własnym działaniem zaniechań procesowych kuratora, jak i nie jest w stanie w sposób racjonalny, jednoznaczny ani jasny określić mu oraz wyegzekwować

swojego stanowiska w sprawie⁹. Tym bardziej zatem istotne jest, aby kuratorem był nie tylko podmiot legitymujący się odpowiednimi kwalifikacjami i wiedzą prawniczą, lecz by dodatkowo wykazywał się szczególną znajomością spraw dotyczących dziecka, tego samego rodzaju lub rodzajowo odpowiadających sprawie, w której wymagana jest reprezentacja dziecka, lub ukończył szkolenie dotyczące zasad reprezentacji dziecka, praw lub potrzeb dziecka.

Należy podkreślić zatem, że „kurator w ramach konkretnego postępowania jest kimś więcej niż tylko adwokatem lub radcą prawnym. (...) działa on jak przedstawiciel ustawowy małoletniego (art. 51 § 2 k.p.k.), tzn. że wykonuje jego prawa. Podstawą nawiązania tego stosunku jest decyzja sądu opiekuńczego, a fakt bycia adwokatem lub radcą prawnym jest jedynie warunkiem podstawowym do ustanowienia danej osoby kuratorem procesowym”¹⁰.

W związku z powyższym, mimo wskazanych różnic związanych z określoną rolą, jaką w postępowaniu pełni adwokat (radca prawny), tj. kuratora małoletniego pokrzywdzonego przestępstwem, bądź pełnomocnika strony – podejmowane przez niego czynności związane są z istotą zawodu adwokata i radcy prawnego, tj. świadczeniem pomocy prawnej.

Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie wskazywał w swoim orzecznictwie, że świadczenie pomocy prawnej w ramach wykonywania zawodu zaufania publicznego objęte jest wzmocnionymi gwarancjami konstytucyjnymi jako forma zinstytucjonalizowanego systemu pomocy prawnej „Normatywne określenie istoty zawodów adwokata i radcy prawnego, jako udzielanie pomocy prawnej, wskazuje na szczególny charakter tych zawodów. (...) Użyte w ustawie wyrażenie <pomoc> wyraźnie wskazuje na specjalną misję społeczną przypisaną tym zawodom” (M. Tabernacka, Pojęcie zawodu zaufania publicznego, „Przegląd Prawa i Administracji”, tom LXII, Wrocław 2004, s. 299). Ustawodawca, dając możliwość kreowania samorządów zawodowych, wyznacza im określoną rolę publiczną. Z treści art. 17 Konstytucji można wnosić o pewnych obowiązkach publicznoprawnych ciążących na

---

⁹ A. Malinowska-Bizon, „Skutki nowelizacji instytucji kuratora procesowego dla małoletniego z punktu widzenia pracy prokuratora”, [w:] „Dziecko krzywdzone. Teoria, badania, praktyka” Vol 20, nr 4 (2021), s. 99.

¹⁰ Zob. P. Karlik, *Możliwość skorzystania przez kuratora reprezentującego dziecko z zastępstwa aplikanta oraz prawo do ustanowienia pełnomocnika lub substytutu – polemika*, „Palestra” 2021, nr 10,

członkach korporacji radców prawnych i istotnej roli zawodów prawniczych w procesie wymiaru sprawiedliwości”¹¹.

Świadczenie profesjonalnej pomocy prawnej osobom fizycznym, osobom prawnym oraz innym podmiotom określonym w ustawie – zgodnie z przywołanym powyżej stanowiskiem Trybunału, wskazanym w wyroku w sprawie o sygn. akt SK 66/19, i potwierdzonym w kolejnych orzeczeniach: SK 78/21, SK 85/22 – stanowi zatem wspólną cechę istotną adwokatów (radców prawnych) w rozumieniu art. 64 ust. 2 Konstytucji, a więc także w rozumieniu art. 32 ust. 1 Konstytucji. Pomoc ta – co do zasady – świadczona jest w ramach wyboru: to adwokat i jego potencjalny klient ustalają warunki reprezentacji. Niemniej jednak adwokat w określonych sytuacjach zostać może zobowiązany przez państwo do świadczenia pomocy prawnej z urzędu. W obu przypadkach adwokat zobligowany jest do dochowania jak największej staranności w wykonywaniu swoich obowiązków i dbania o interesy podmiotu reprezentowanego. Co więcej, szczególny charakter instytucji kuratora małoletniego pokrzywdzonego w postępowaniu karnym związany jest również z tym, że adwokat (radca prawny) nie tylko świadczy pomoc prawną, gwarantując rzetelność procesu, lecz jego działania służą także realizacji konstytucyjnych praw dziecka. Stąd też nie tylko zakres obowiązków kuratora jest większy, lecz również jego odpowiedzialność. Rażąco niskie wynagrodzenie – stanowiące 40 % stawek minimalnych nie pozostaje zaś bez wpływu na decyzje dotyczące podejmowania przez adwokatów i radców prawnych obowiązku reprezentacji dziecka w charakterze kuratora procesowego. W konsekwencji – jak wskazuje się w doktrynie – od dłuższego czasu nasila się zjawisko składania przez adwokatów i radców prawnych oświadczeń do sądów rodzinnych i opiekuńczych o rezygnacji z pełnienia przez nich funkcji kuratora procesowego w postępowaniu karnym, co znacząco zwiększa trudności sądu w znalezieniu odpowiednich kandydatów na kuratora, tj. przede wszystkich chętnych do odpowiedzialnego i zaangażowanego pełnienia tej funkcji, wpływając tym samym na zapewnienie praw reprezentowanemu małoletniemu¹².

Przedstawione powyżej ustalenia wskazują, że mechanizm zróżnicowania wynagrodzenia przez obniżenie wynagrodzenia adwokata (radcy prawnego) ustanowionego kuratorem małoletniego pokrzywdzonego przestępstwem

---

¹¹ Por. wyrok TK z dnia 22 listopada 2004 r., sygn. akt SK 64/03, OTK ZU nr 10/A/2004, poz. 107

¹² Zob. A. Malinowska-Bizon, *Skutki nowelizacji instytucji...*, 103-104.

dokonanym przez rodzica (albo oboje rodziców) w postępowaniu karnym do – 40% stawek minimalnych za czynności adwokackie, określone w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 16 ust. 3 ustawy – Prawo o adwokaturze – gdy kuratorem ustanowiono adwokata oraz – 40% stawek minimalnych za czynności radców prawnych określonych w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 22⁵ ust. 3 ustawy o radcach prawnych – gdy kuratorem ustanowiono radcę prawnego, w obu przypadkach nie mniej niż 60 zł, a także zróżnicowanie wynagrodzenia w zakresie możliwości ustalenia wynagrodzenia w wymiarze wyższym niż standardowy, nie jest niczym uzasadnione i tym samym należy je uznać za arbitralną decyzję prawodawcy, naruszającą tym samym postanowienia ustawy zasadniczej.

W ocenie Rzecznika, nie ma bowiem żadnych wartości konstytucyjnych, które uzasadniałyby dyskryminujące traktowanie adwokata (radcy prawnego) w zależności od tego, czy w postępowaniu karnym reprezentuje małoletniego pokrzywdzonego, czy też jest pełnomocnikiem strony. Odstępstwo od zasady równości, w tym równej ochrony praw majątkowych, jest więc niedopuszczalne.

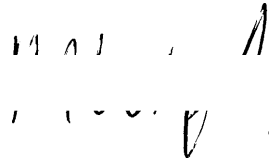
Aktualność w tym zakresie zachowuje również przedstawione w wyroku w sprawie SK 66/19 stanowisko Trybunału, zgodnie z którym w sprawach wymagających profesjonalnej wiedzy prawnej prawidłowe wykonywanie obowiązków przez adwokata (niezależnie od tego, czy jest to pełnomocnik z wyboru czy świadczy pomoc prawną z urzędu) wymaga niejednokrotnie dużego nakładu pracy. Poza ściśle określonymi w prawie przypadkami, adwokat nie może uchylić się od wykonania zleconych mu obowiązków jako pełnomocnik z urzędu – w przeciwieństwie do adwokata działającego jako pełnomocnik z wyboru, który może odmówić podjęcia się reprezentacji prawnej potencjalnego klienta. W przypadku adwokatów świadczących pomoc prawną z urzędu łączyć się to może bez wątpienia z określonym uszczerbkiem w substancji ich majątku; w przeciwieństwie bowiem do pełnomocników z wyboru nie mogą oni otrzymać wynagrodzenia „z góry” ani w całości, ani w części zaliczkowej, co oznacza, że do zakończenia postępowania w danej instancji *de facto* świadczą pomoc prawną za darmo.

Podsumowując, raz jeszcze należy podkreślić, że w ocenie Rzecznika, nie występują żadne wartości konstytucyjne, które uzasadniałyby zróżnicowanie wynagrodzenia adwokata (radcy prawnego) za świadczenie pomocy prawnej – przez obniżenie tego wynagrodzenia do 40% stawki minimalnej, z możliwością jej podwyższenia maksymalnie do kwoty stawki minimalnej – z uwagi na to, że pomoc tę

świadczy jako ustanowiony przez sąd kurator małoletniego pokrzywdzonego w postępowaniu karnym.

W konsekwencji, Rzecznik wnosi o stwierdzenie niezgodności z art. 64 ust. 2 w związku z art. 31 ust. 3 oraz art. 32 ust. 1 Konstytucji § 1 ust. 1, 2, 3 rozporządzenia z 2018 r. w zakresie, w jakim ustalają stawki za działanie kuratora reprezentującego dziecko w postępowaniu karnym, w przypadku, gdy kuratorem jest adwokat - w kwocie nieprzekraczającej 40% stawek minimalnych za czynności adwokackie określonych w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 16 ust. 3 ustawy - Prawo o adwokaturze, a w przypadku gdy kuratorem jest radca prawny - w kwocie nieprzekraczającej 40% stawek minimalnych za czynności radców prawnych określonych w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 22⁵ ust. 3 ustawy o radcach prawnych, ograniczając możliwość ich podwyższenia - do kwoty stawek minimalnych.

Z tych względów wnoszę, jak na wstępie.

Handwritten signature and date in black ink.

Załączniki:

6 odpisów pisma